ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На VIII редовној електронској седници Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, одржаној 27. јуна 2022. године, изабрана је Комисија за избор једног доцента за ужу научну област Хунгарологија, предмет Мађарски језик и књижевност (Одлука о именовању Комисије бр. 2308/1 од 23. 9. 2022.), у саставу: др Марко Чудић, ванредни професор, председник Комисије, др Едита Андрић, редовна професорка и др Марија Мандић, виша научна сарадница. Чланови Комисије имају част да поднесу следећи

ИЗВЕШТАЈ

На расписани конкурс објављен 7. 9. 2022. године у листу *Послови* бр. 1004, пријавио се један кандидат, **доц. др Моника Бала**. Колегиница Бала је и до сада радила као доценткиња на Катедри за хунгарологију, на којој већ дужи низ година обавља функцију заменице управника. Доценткиња Моника Бала је својим дугогодишњим ангажманом на Катедри и на Филолошком факултету оставила снажан траг, омиљена је предавачица међу студентима не само Катедре за хунгарологију, већ и међу оним студентима других студијских профила Филолошког факултета који су се определили за изборне курсеве из мађарског језика и књижевности које она држи. У наставку овог извештаја следи животна и радна биографија, стручна и научна библиографија од претходног избора у звање, оцена научног доприноса кандидаткиње, те закључно мишљење и предлог Комисије.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

Доц. др Моника Бала рођена је у Београду 5. марта 1975. године. Након завршене основне школе „Вук Караџић“ и Четрнаесте београдске гимназије, уписује се 1994. године на новоосновану Катедру за хунгарологију Филолошког факултета Универзитета у Београду. Дипломирала је 1998. године, у првој генерацији студената хунгарологије, са просечном оценом 8,85. Постдипломске студије, смер Наука о књижевности, уписала је 1999. године, успешно положила све испите и остварила високу просечну оцену 9,25. Прва је на Катедри за хунгарологију, 2004. године, стекла титулу магистра наука, одбраном магистарског рада под насловом „Рецепција Хамвашевих дела *Филозофија вина* и *Невидљиво збивање* у српској култури“, пред комисијом у саставу: проф. др Петар Буњак (ментор), проф. др Сава Бабић и проф. др Јанош Бањаи. Године 2017. успешно је одбранила докторску дисертацију под насловом „Аутобиографски наративи буковинских Мађара у Банату“, пред комисијом у саставу:

проф. др Марија Циндори-Шинковић (ментор), проф. др Едита Андрић, др Марија Мандић и доц. др Мирјана Ђорковић. Од септембра до априла и од јула до септембра академске 2007/2008 године у својству истраживача боравила је на Универзитету у Лимерику у Ирској.

Кад је реч о радном искуству и академском напредовању кандидаткиње, важно је истаћи следеће податке: своју академску и научну каријеру започела је 1999. као асистент-приправник на Катедри за хунгарологију. Године 2005. изабрана је у звање асистента. У то звање реизабрана је 2009. године. У периоду од 2012. до 2018. године била је запослена као виши лектор на Катедри за хунгарологију, а у звање доцента први пут је изабрана 27. марта 2018. године. Тренутно држи предавања и вежбе из следећих предмета: Мађарска књижевност 1–4, Мађарско-српске књижевне везе 19. века 1–2 и савремени језик П 1–4 (курс савременог мађарског језика за студенте других студијских профила Филолошког факултета).

Колегиница Моника Бала остварила је и значајне ванкурикуларне активности. Оне су резултирале сертификатима који указују на значајну педагошко-психолошку црту кандидаткиње, примењиву пре свега у настави језика и у образовању будућих наставника мађарског језика као страног, што представља једну од основних педагошких вокација и мисија колегинице. Издвојили бисмо овде следеће курсеве и сертификате: године 1996. и 1997., као студенткиња Филолошког факултета, похађала је курс из савремене мађарске књижевности на Универзитету у Дебрецину, у оквиру летње академије „Debreceni Nyári Egyetem“, затим 2003. године психолошки семинар под називом *Умеће комуникације – конструктивни приступи проблемским ситуацијама* у Дечијем културном центру у организацији *Тим Психокода*, тима за едукацију и пружање психолошких услуга из Београда. Године 2004. значајно је допринела организацији и раду курса *Интерактивне методе у настави мађарског језика и књижевности* у организацији летње академије „Bolyai Nyári Akadémia”, а под окриљем Удружења мађарских педагога у румунском граду Совати. На последњем, но никако не најмање значајном месту, истиче се и похађање семинара о Заједничком европском језичком оквиру који је 2009. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду одржао Дејвид Литл, професор Тринити колеџа из Даблина.

Од осталих важних компонената стручног и научног рада кандидаткиње, издвајају се следеће активности, поређане према врстама ангажмана:

Учешће у научним пројектима:

1. 2007: пројекат *Етничка и социјална стратификација Балкана.* Балканолошки институт САНУ. Руководилац пројекта др Биљана Сикимић.
2. Јун–септембар 2008: спољни сарадник пројекта *Језик и идентитет у Републици Србији.* Институт за српски језик САНУ, под покровитељством Унеска. Руководилац пројекта др Стана Ристић.
3. 2015–2016: учесница пројекта *Ка друштвеној конструкционој граматици: нови приступ у наративној теорији и методологији*. Балканолошки институт САНУ и Институт за славистику Хумболтовог универзитета у Берлину.

4. 2020–2021: учешће у пројекту *Linguistic Landscape of the Cultural Region Banat in Diachrony and Sinchrony Perspective* (*Језички пејзаж културне области Баната: дијахрона и синхрона перспектива*). САНУ, Универзитет „Фридрих Шилер“ у Јени. Руководиоци пројекта: др Annemarie Sorescu Маринковић, Балканолошки институт САНУ и др Александра Саламуровић, Катедра за славистику Универзитета „Фридрих Шилер“ у Јени.
5. 2022–2023: *Semiotic Landscape of Multilingual Border Regions* (*Семиотички пејзаж вишејезичких пограничних подручја*). САНУ, Универзитет „Фридрих Шилер“ у Јени. Руководиоци пројекта: др Annemarie Sorescu Маринковић, Балканолошки институт САНУ и др Александра Саламуровић, Катедра за славистику Универзитета „Фридрих Шилер“ у Јени.

Чланство у комисији за одобрење теме докторске дисертације, менторства у изради мастер радова и чланства у комисијама за одбрану мастер радова:

1. Чланство у Комисији за одобрење теме за израду докторске дисертације коју је кандидаткиња мср Јована Миловановић пријавила под насловом „Визуелизација концепта мађарске политичке нације у јужној Угарској током последњих деценија XIX и почетком XX века“ на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Ментор: проф. др Игор Борозан. Чланови Комисије: проф. др Саша Брајовић, проф. др Весна Елез и доц. др Моника Бала (теза прихваћена на седници Већа ФФ у децембру 2018.).
2. Одбрањен мастер рад кандидата Ненада Пауновића под насловом „Комуникативни приступ у настави мађарског као страног језика: предлог активности усмене продукције“. Ментор: доц. др Моника Бала, чланица Комисије: проф. др Едита Андрић. Датум одбране: 2. 7. 2019.
3. Одбрањен мастер рад кандидаткиње Мионе Гвозденовић под насловом „Језички ставови ученика двојезичне наставе“. Ментор: доц. др Моника Бала, чланица Комисије: проф. др Едита Андрић. Датум одбране: 2. 7. 2019.
4. Чланство у комисији за одбрану мастер рада кандидаткиње Снежане Грчић под насловом „Анализа одабраних преводилачких решења Арпада Вицка у српском издању *Једноминутних новела* Иштвана Еркења“. Ментор: проф. др Марко Чудић. Датум одбране: 30. 6. 2020.
5. Чланство у комисији за одбрану мастер рада кандидаткиње Ксеније Кнежевић под насловом „Мотиви мултикултуралности и мултинационалности у мањинским књижевностима у Банату“. Ментор: доц. др Мирјана Ђорковић. Датум одбране: 27. 08. 2021.

Чланство у другим комисијама и стручним телима:

1. Март–април 2017: Чланица Комисије за културне делатности нацоналних мањина у Републици Србији у оквиру Министарства културе и информисања. Чланови Комисије: Биљана Сикимић (председница), Моника Бала и Фахрудин Кладничанин.

Рецензије научних радова: Била је анонимни рецензент једног научног рада у часопису *Philologia*.

Јавна предавања (приступно предавање на Филолошком факултету, предавање у оквиру пројекта, као и предавања у оквиру размене наставника у програму KA1 Erasmus+):

1. Одржала је приступно предавање 29. новембра 2019. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду на тему „Почеци црквене књижевности на мађарском језику: *Halotti beszéd és könyörgés, Ó-magyar Mária-siralom, Szent Margit legendája*“, пред Комисијом у саставу: проф. др Марија Циндори-Шинковић, проф. др Едита Андрић, доц. др Мирјана Ђорковић.
2. Одржала је онлајн предавање 29. октобра 2021. године у оквиру пројекта LiLaB (*Linguistic Landscape of the Cultural Region Banat in Diachrony and Sinchrony Perspective*) студентима Универзитета „Фридрих Шилер“ у Јени, под насловом „Language Use in the Minority Group of Hungarians of Bukovina in Banat“.
3. Одржала је предавања под насловом „Hunyadi János és a Mátyás király-tradíció magyar-délszláv párhuzamai“ и „Délszláv széphistóriák magyar átdolgozásai” у оквиру KA1 Erasmus+ програма размене наставника (KA1 Erasmus+ Teaching Mobility Programme for Academic Staff) у периоду од 8–14. априла 2019. године на Катедри за мађарску књижевност на Филозофском факултету Универзитета у Сегедину (Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Irodalmi Tanszék).

Учешће на научним скуповима и округлим столовима у земљи и иностранству (овде наводимо само учешће на скуповима у протеклом изборном периоду):

1. Излагање под насловом “Functions of Minority Language as Solidarity Code. A Case Study of Hungarians of Bukovina in Vojvodina”, саопштено на међународном научном скупу *Association for Borderlands Studies. 2nd World Conference 2018: Border-Making and its Consequences: Interpreting Evidence from the “Post-Colonial” and “Post-Imperial” 20th Century. The Habsburg Legacy of Multilingualism: Perspectives from Borderlands and Border Communities in South-Eastern Europe II,* University of Vienna – Central European University Budapest, одржаном у периоду од 10–14. јула 2018. године.
2. Излагање под насловом „Време, сећање и идентитет у Микешевим *Писмима из Турске*“, саопштено на међународном научном скупу *Језици и културе у времену и простору VIII*, одржаном 17. новембра 2018. године на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.
3. Излагање под насловом „Списатељице у Мађарској у 19. веку и улога женске периодике у образовању новог културног модела“, саопштено на међународном научном скупу *Језици и културе у времену и простору IX,*

одржаном 16. новембра 2019. године на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.

4. Излагање под насловом „Az első női lapok és az új nőkép alakulása Magyarországon a 19. században“, саопштено на међународном научном скупу *A belgrádi hungarológia 25 éve – Двадесет пет година београдске хунгарологије*, одржаном 29 – 30. новембра 2019. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду.
5. Излагање под насловом „Жене писци у мађарској женској периодици у 19. веку“, саопштено на Округлом столу *Освајање женског ауторства у српској култури*, одржаном 15. октобра 2019. године на Институту за књижевност и уметност у Београду.

БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ (са квантификацијом научних резултата и индексом научне компетенције; наведени су само научни радови објављени у протеклом изборном периоду):

1. Бала, Моника (2018), „Двојезичност и идентитет јужнобанатских буковинских Мађара у Војловици, Скореновцу и Иванову“. У: Гудурић, С. и Радић-Бојанић, Б. (уреднице), тематски зборник *Језици и културе у времену и простору VII/1*, 18–19. новембар 2017, Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, стр. 21–30. UDK 81’246.2(497.113 Banat) UDK 81’282.2(497.113Banat).
   Категорија: М14
2. Бала, Моника (2019), „Писани дискурси: сећање, идентитет и време у Микешевим *Писмима из Турске*“. У: Гудурић, С. и Радић-Бјанић, Б. (уреднице), тематски зборник *Језици и културе у времену и простору VIII/2*, 17. новембра 2018, Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, стр. 169–179. UDK 821.511.141.09 Mikes K.
   Категорија М14
3. Бала, Моника (2020), „Списатељице у Мађарској у 19. веку и улога женске периодике у образовању новог културног модела“. У: Гудурић, С., Радић-Бојанић, Б. и Мутавџић, П. (уредници), тематски зборник *Језици и културе у времену и простору IX/2*, рецензирани радови с истоименог међународног научног скупа *Језици и културе у времену и простору IX*, одржаног 16. Новембра 2019. на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, стр. 13 – 25. UDK 821.09-055.2(439) **Категорија М14**
4. Бала, Моника (2022), „Женске еманципаторске тежње у гласилу *Не еш таршадалом (A Nő és a Társadalom*, 1907–1913)“, Београд: *Анали Филолошког факултета*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, год. 34, бр. 1, стр. 323–337. **Категорија М51**
5. Balla, Mónika (2021), „Az első női lapok és az új nőkép alakulása Magyarországon a 19. században“. У: Чудић, М., Богар, Е., и Вермеки, Б. (уредници), Зборник радова с међународне научне конференције *25 година београдске хунгарологије*, одржане 29 – 30. новембра 2019. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду, [Електронски извор], Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, стр. 275–294. UDK: 050 (439) "18" 316.622-055.2(439)"18", 141.72(439)"18"
   DOI: https://doi.org/10.18485/25bghun.2021.ch15 **Категорија М33**

6. Balla, Mónika (2020), „Missing Names in Hungarian Literary History“, *Književnstvo, časopis za studije književnosti, roda i kulture*, godište 10, broj 10, Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu. COBISS.SR-ID 189322508 | УДК 82 | ISSN 2217-7809 [критика научне монографије ауторке Ане Мењхерт (Menyhért Anna) под насловом *Women's Literary Tradition and Twentieth-Century Hungarian Writers*. Leiden; Boston: Brill/Rodopi, 2020]. **Категорија М57**

На основу библиометријских података и категоризације приложених радова, произлази да је кандидаткиња доц. др Моника Бала у претходном изборном периоду остварила следећи **индекс научне компетенције: (3 x M14 (3 x 5)) + (1 x M51 (1 x 3)) + (1 x M33 (1 x 1)) + (1 x M57 (1 x 0,3)) = 15 + 3 + 1 + 0,3 = <u>укупан збир бодова: 19,3</u>**

Просечна оцена у Анкетама о вредновању педагошког рада наставника износи чак 4, 89. Напомињемо да се у анонимним анкетама о педагошком раду колегинице Монике Бала изјаснило се чак две стотине и шездесет двоје студената, што узорак чини више него репрезентативним. То значи да су њен педагошки дар и њену способност да грађу приближи студентима приметили и студенти других, назовимо их тако, „масовнијих“ студијских профила Филолошког факултета.

ОЦЕНА НАУЧНОГ РАДА КАНДИДАТКИЊЕ

Колегиница доц. др Моника Бала од најранијих истраживачких дана бави се темама које практично нико пре ње није обрађивао, што је чини пиониром у неколико интердисциплинарних области хунгарологије. Потпуно је двојезична, што показује и чињеница да подједнако успешно пише научне радове, држи предавања и излаже на научним скуповима на оба своја матерња језика, мађарском и српском.

Из радова колегинице Монике Бала објављених у протеклом изборном периоду јасно је да она негује изузетно сложен интердисциплинарни приступ, који од кандидаткиње захтева не само упорност, спремност за теренски рад, велико стрпљење да саслуша своје информанте, већ и савладавање сложених савремених социолингвистичких, психолингвистичких, дијалектолошких и антрополошких концепата и теорија, неопходних како би се оваквим истраживањима дао адекватан теоријски оквир. Тај теоријски оквир се у великој мери темељи и на савременим теоријама анализе дискурса и он увелико превазилази оквире традиционално схваћене филологије и лингвистике. Његову адекватну хунгаролошку примену Моника Бала пронашла је у својој докторској дисертацији, а наставила је да га развија и у неким од својих научних радова објављеним у последњем изборним периоду.

Нарочито се у том контексту истиче њен рад под насловом „Двојезичност и идентитет јужнобанатских буковинских Мађара у Војловици, Скореновцу и Иванову“. У овом раду кандидаткиња се бави језичком продукцијом онога што су неки теоретичари склони да називају „скривеним мањинама“: тај концепт скривене мањине,

који би се с правом могао применити и на мађарско становништво јужног Баната, раштркано по околини Панчева и подунавским селима јужно од Београда, Моника Бала назива својеврсном „дијаспором у дијаспори“. Кроз метод, како сама ауторка каже, „полуструктурираних аутобиографских интервјуа“, овај рад пружа нам праву малу ризницу примера из, у (социо)лингвистици познатог концепта прекључивања кодова (code switching), посебно у мултиетничкој и вишејезичкој средини у којој дата мањинска етничко-језичка заједница не чини апсолутну већину или је географски удаљена како од своје матичне државе, тако и од оних крајева у којима припадници исте мањине живе хомогенизованије, с директним ослонцем на матицу, на масовне медије из матичне државе, на могућност школовања у Мађарској, итд. Кроз интервјуе и кроз аутоиронију којом у интервјуима говорници ове заједнице доживљавају властиту „полујезичност“, свакако провејава и оправдан страх од постепеног етничког и језичког одумирања ове одиста особене заједнице мађарске дијаспоре, која је пре неколико векова из далеких крајева Ердеља и Буковине донела са собом и свој особени дијалект, увелико различит од стандардног мађарског језика. Позивајући се на концепт Џошуе Фишмана о градираној интергенерацијској скали прелаза, Моника Бала не само што констатује садашње језичко стање на терену (ауторка је разговарала с великим бројем информаната различитих генерација и образовног статуса, што њено истраживање чини врло кредибилним и репрезентативним), већ на дискретан и ненаметљив начин сугерише и одређена решења која би овај неминовни процес језичке асимилације могао, ако не сасвим зауставити, онда бар успорити. То уједно представља и својеврстан академско-теренски лингвистички задатак који је колегиница Бала, оваквим радовима и овим смером својих научних истраживања, самој себи задала да обавља у будућности. Комисија верује да ће она у тој својој намери истрајати.

Темељно овладавање многим аспектима методологије савремене анализе дискурса омогућило је Моники Бала да се, користећи се управо овим средствима и овом научном методологијом, упусти и у проучавање дискурса класика мађарске књижевности епохе барока, Келемена Микеша. Није неважно напоменути да бављење Микешом и његовим делом кореспондира и с педагошким радом колегинице Бала: на Катедри за хунгарологију она, наиме, између осталог, држи и редавања из онога што се популарно назива „стара мађарска књижевност“. У раду под насловом „Писани дискурси: сећање, идентитет и време у Микешевим *Писмима из Турске*“ она се, кроз подробну анализу језика Микешеве епистоларне књиге, бави језиком као кључним елементом за одржање идентитета у емиграцији. За разлику, међутим, од својих примарно лингвистичких радова у којима се, испитујући индивидуалне информанте, бави говорном језичком продукцијом целе једне заједнице, овде се Моника Бала, средствима савременог модалитета „помног читања“ (close reading), заснованог на модерним концептима дискурсне анализе, бави језиком једног индивидуалца, врсног писца, који живи у емиграцији у Турској, усамљен и далеко од свог родног места Загона (Микешу се приписује изрека „Толико волим Текирдаг, да не могу да заборавим Загон“). Након темељне разраде и оправдавања богатог теоријског оквира којим ће се у раду служити, ауторка кроз бројне примере показује који су то све маркери идентитета, не (само) мађарског, већ специфично ердељског, који омогућују Микешу да у туђини сачува свој разум: реч је пре свега о аутоиронији и хумору као својеврсном „знаку распознавања“ Ердељаца. Посебно драгоцен и оригиналан допринос овог рада колегинице Бала јесте онај његов део где се она бави концептом времена у туђини. Оно

се дели на време док је Микеш још веровао у повратак, и на оно време када му је тај повратак у Мађарску (прецизније, у Ердељ) царским указом и дефинитивно онемогућен. У том тренутку, како истиче ауторка, време за писца изненада добија сасвим нову димензију: служећи се дистинкцијом Пола Таборија *destierro* (човек лишен простора) и *destiempo* (човек лишен времена), Моника Бала долази до луцидног закључног увида који ћемо овде и директно цитирати: „То међувреме, или безвремено стање, губитак времена је стање које можемо тумачити и као померање из спољашњег »реалног« времена ка унутрашњем времену које аутор враћа на место којег випе нема, или на ком он више није. У двоструком времену аутор ствара својеврсни хронотоп егзила. У том замишљеном времену, он може одржати осећање носталгије за прошлошћу и кроз перо је рекреирати.“ (стр. 176–177).

Следеће две, међусобно повезане области научног и истраживачог интересовања колегинице Монике Бала јесу изучавање мађарске књижевне периодике и почеци широко схваћеног *женског писма* и концепта женског ауторства у мађарској књижевности и мађарској културној јавности уопште. У научној јавности Мађарске већ неколико деценија се поједине еминентне истраживачице баве овом проблематиком. У том смислу, за разлику од претходно поменутих научних области, колегиницу Монику Бала у овој сфери њене научноистраживачке артикулације не можемо сматрати пиониром у ужем смислу речи, али савремене методе изучавања којима се служи, као и њена способност да мукотрпним истраживањем прикупљену часописну грађу презентира на пријемчив, занимљив и информативан начин чине њене прегледне радове овога типа драгоценим доприносом. То поготово важи за њене радове из ове области објављене на српском језику: овде пре свега мислимо на студије под насловом „Списатељице у Мађарској у 19. веку и улога женске периодике у образовању новог културног модела“ и „Женске еманципаторске тежње у гласилу *A Nő és a Társadalom,* 1907–1913“ у којима је српској читалачкој публици пружила обиље података о почецима женских гласила (било да су их уређивали мушкарци или, касније, жене). То су радови у којима ауторка још једном разбија стереотипе о првим херoинама мађарске књижевности. Најпознатији такав стереотип јесте тај да се супруга рано погинулог култног романтичарског песника Шандора Петефија, Јулија Сендреи, у широј културној јавности и дан-данас неправедно своди само на улогу „удовице нације“, при чему се занемарује њен допринос не само као значајне књижевнице, већ и као жене која се, у наметнутим оквирима властите епохе, успешно борила за женска права. Ова линија истраживачких интересовања колегинице Монике Бала и радови који су из ње произашли, али и радови који ће, у то смо чврсто уверени, у будућности тек произаћи, могу српским истраживачицама и истраживачима (женске) периодике (али и књижевне периодике уопште) послужити као драгоцена и поуздана, детаљна и добро систематизована грађа за компаративна истраживања.

ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Имајући у виду драгоцени научно-стручни, истраживачки и педагошки допринос који је досадашња доценткиња на Катедри за хунгарологију Филолошког факултета Универзитета у Београду, др Моника Бала, остварила у протеклом изборном периоду, Комисија сматра да је кандидаткиња испунила све формалне и суштинске критеријуме за поновни избор у доцента. Стога Комисија са задовољством предлаже Изборном Већу Филолошког факултета **да др Монику Бала изабере у звање доцента** за наставно-научну област Хунгарологија, предмет Мађарски језик и књижевност.

У Београду, 17. 10. 2022.

КОМИСИЈА:

др Марко Чудић,
ванредни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду,
председник Комисије

др Едита Андрић,
редовна професорка Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду

др Марија Мандић,
виша научна сарадница Института за филозофију и друштвену теорију
Универзитета у Београду